

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ІНШОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ**

Спеціальність «014 Середня освіта (Мова і література (англійська))»

ОС – магістр

Виконавець: Ленчур В.І.
студентка 2-го курсу,
групи СО МЛ(А)-2 (М)

(підпис)

Науковий керівник:
К.пед.наук, ст.викладач Бедевельська М.В.

(підпис)

Робота допускається до захисту:
Зав. кафедрою:
к. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

(підпис)

«___» _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО СПРЯ- МОВАНОГО АУДІЮВАННЯ	9
1.1. Психологічні засади професійно спрямованого аудіювання.....	9
1.2. Жанрові характеристики фахового аудитивного повідомлення.....	25
1.3. Мета і зміст навчання майбутніх учителів професійно спрямованого англомовного аудіювання.....	45
Висновки до розділу 1.....	55
РОЗДІЛ 2. НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙ-СЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО АУДІЮВАННЯ	58
2.1. Критерії відбору фахових автентичних аудіотекстів для навчання майбутніх учителів англомовного професійно спрямованого аудіювання.....	58
2.2. Система вправ для навчання студентів мовних спеціальностей англомовного професійно спрямованого аудіювання.....	67
2.3. Модель організації навчального процесу.....	94
2.4. Практичні рекомендації щодо організації навчання майбутніх учителів англомовного професійно спрямованого аудіювання.....	98
Висновки до розділу 2.....	104
ВИСНОВКИ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України позначився процесами інтеграції країни в європейський освітній простір та значним поширенням міжнародних контактів майже у всіх суспільних сферах, в тому числі й у сфері освіти. Такий стан справ зумовлює соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих, конкурентно спроможних фахівців, здатних до успішної реалізації професійно спрямованого іншомовного спілкування.

Все більше вчителів іноземної мови (ІМ) отримують змогу відвідувати англomовні лекції з методики викладання ІМ, брати участь у фахових конференціях та семінарах, які проводять методисти із закордону (семінари British Council, ресурсного центру America House, IATFL – International Association of Teachers of English as a Foreign Language, TESOL – Teachers of English to Speakers of Other Languages). З'являється більше нагод отримати гранти на стажування та навчання за кордоном (програма Fullbright, програма педагогічної майстерності та досягнень учителів шкіл Євразії та Південної Азії TEA, програма стипендій ім. Едмунда С.Маскі). Це вимагає від фахівців уміння розуміти на слух професійно спрямоване усне мовлення. Бесіди з учителями й студентами-майбутніми вчителями англійської мови свідчать про те, що вони зустрічаються із труднощами сприйняття на слух та розуміння професійно спрямованої інформації під час відвідування лекцій, семінарів, конференцій, які проводять носії мови. Наявність таких труднощів свідчить про недостатню сформованість окремих умінь професійно спрямованого аудіювання (ПСА). Причин такого стану речей багато та основними є те, що студенти-майбутні вчителі ІМ фактично не навчаються такого різновиду аудіювання, що цілком необхідно для їх подальшої успішної професійної діяльності. Під ПСА ми розуміємо сприйняття на слух та розуміння аудитивних повідомлень, тематично пов'язаних з фахом – лекцій, доповідей, виступів, промов, супутньою діяльністю якого є конспектування.

Згідно вимог Програми з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання) [78], Європейського мовного портфелю для філологів [53] у випусника вищого навчального закладу має бути сформованим вміння ПСА. На жаль, після завершення навчання в вищому навчальному закладі лише у незначної кількості студентів сформовані відповідні вміння професійно спрямованого аудіювання. На практиці дуже важко досягти такого рівня через нерозроблену методику навчання майбутніх педагогів професійно спрямованого аудіювання та відсутність відповідної системи вправ, а також недостатню увагу дослідників до навчання ПСА.

Проблемі сприймання на слух і розуміння іншомовного мовлення та навчання аудіювання присвятили свої роботи багато дослідників, зокрема Н.І.Гез [45, 46], Н.В.Єлухіна [54, 55, 56], Н.Є.Жеренко [58], С.Л.Захарова [62, 63], Т.В.Каріх [71], О.Б.Метьолкіна [89], Н.С.Харламова [43], В.В.Черниш (навчання взаємопов'язаного аудіювання та читання) [46], які досліджували шляхи формування навичок і вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності (ВМД), уклали системи вправ для формування навичок і вмінь аудитивної компетенції в межах середньої школи. Н.Ю.Абрамовська [2], Д.В.Агапова [3], І.М.Алексєєва [5], К.М.Бржозовська [30], М.С.Кіронова [72], Н.Ю.Крилова [79], Б.І.Ліхобабін [88], Ю.А.Нікітіна [102], О.О.Пильцин [89], А.І.Черкашина [75], Д.М.Шпринберг [71] присвятили свої дослідження проблематиці формування вмінь аудіювання в вищому навчальному закладі (ВНЗ), але без врахування професійного компоненту.

Незважаючи на пильну увагу вчених-методистів до питання навчання аудіювання у ВНЗ та професійної підготовки майбутніх учителів ІМ, ми можемо констатувати, що на теперішній час фактично не існує науково обґрунтованої методики навчання майбутніх учителів англійської мови ПСА. Це, в свою чергу, вимагає переосмислення методики навчання аудіювання в ВНЗ і зумовлює необхідність розробки методики навчання англійської мови ПСА.

Таким чином, **актуальність** теми нашого дослідження зумовлюється новими вимогами програм щодо наявності сформованих у майбутніх учителів АМ вмінь ПСА; недостатнім рівнем сформованості вмінь в аудіюванні у майбутніх учителів АМ, що виявляється в труднощах розуміння методичного фахового аудитивного повідомлення (МФАП); відсутністю спеціальних досліджень щодо навчання майбутніх учителів англійської мови ПСА та потребою в розробці відповідної науково обґрунтованої методики. Такий стан справ дає підстави для проведення відповідного дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична розробка вправ для ефективного навчання майбутніх учителів АМ професійно спрямованого аудіювання.

Досягнення визначеної мети дослідження передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) аналіз та опрацювання літератури з методики викладання ІМ, педагогіки, психології, психолінгвістики та лінгвістичних дисциплін (практичної і теоретичної фонетики, теоретичної граматики, лексикології, стилістики) з проблеми дослідження, а також аналіз чинних програм, підручників, навчальних посібників з АМ для МВНЗ;
- 2) визначення й характеристика психолінгвістичних і методичних передумов навчання та аналіз сучасних вимог до професійної підготовки вчителя ІМ;
- 3) виділення й формулювання жанрових характеристик МФАП, уточнення критеріїв їх відбору, аналіз труднощів аудіювання професійно спрямованих аудитивних повідомлень;
- 4) виявити (на основі описаних психічних механізмів аудіювання та уточнених труднощів) навички та вміння, які мають бути сформовані для реалізації ПСА;
- 5) створення системи відповідних вправ та укладання практичних рекомендацій щодо навчання студентів ВНЗ англомовного ПСА.

Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх учителів англійської мови аудіювання.

Предметом дослідження виступає розробка вправ для ефективного навчання майбутніх учителів АМ професійно спрямованого аудіювання.

Для досягнення поставлених у дослідженні мети та завдань використовувалися такі **методи** дослідження:

–*загальнонаукові (науково-теоретичний аналіз і синтез зарубіжної та вітчизняної педагогічної, методичної літератури для визначення теоретико-методологічних основ дослідження)*;

–*метод термінологічного аналізу*, який допоміг витлумачити певні терміни відповідно до предмета дослідження;

–*компаративний метод*, який дає змогу порівнювати і зіставляти соціально-педагогічні явища;

–*структурний метод*, який уможливив виділення основних структурних складових педагогічного процесу для порівняння змісту, методів, підходів і форм освіти учнів ЗНЗ.

Практичне значення полягає у відборі сфер та ситуацій ПСА (позамовного компонента змісту навчання) та навчального фахового аудитивного матеріалу (20 фонограм); розробці системи відповідних вправ та її реалізації у циклі занять; укладанні методичних рекомендацій щодо організації навчання майбутніх учителів англomовного ПСА.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження обговорювались у виступах на конференції: II Всеукраїнська науково-практична конференція „Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів ” (Мукачєво, 2020 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 2 статтях, із них 1 – у студентському науковому віснику, одна – у міжнародному виданні.

Структура роботи зумовлена логікою побудови наукового дослідження, що витікає з об'єкта, предмета, поставленої мети, завдань. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, анотації українською та англійською мовами. Загальний обсяг роботи

становить 118 сторінок.

ВИСНОВКИ

Дипломну роботу присвячено вирішенню питань, пов'язаних із створенням методики навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання.

Задля досягнення основної мети та реалізації завдань даного дослідження нами було визначено теоретичні передумови навчання англомовного ПСА, до яких ми відносимо психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні засади. Було обґрунтовано та практично розроблено систему вправ для навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання, укладено практичні рекомендації щодо організації навчання майбутніх учителів ІМ ПСА в ВНЗ.

Навчання майбутніх вчителів АМ професійно спрямованого аудіювання можна розглядати як один із шляхів підвищення професійної спрямованості навчання ІМ у МВНЗ та один із способів професійної підготовки вчителя ІМ.

У межах психолінгвістичних передумов навчання майбутніх учителів англомовного ПСА були визначені об'єктивні фактори, що полегшують або ускладнюють перебіг ПСА. Ними виступили особливості мовного оформлення МФАП: інтонаційні та просодичні (використання логічного наголосу, спеціального підйому, пауз, низхідного та висхідного тону); структурні (наявна “надлишковість” інформації) та лексичні (використання засобів міжфразового зв'язку (ЗМЗ), слів або фраз-маркерів) та невербальні засоби, а саме діаграми, малюнки, презентації у вигляді слайдів *Power Point*, міміка і пантоміміка.

На основі зазначених вище виділених об'єктивних факторів, що впливають на перебіг ПСА нами були виділені групи труднощів, з якими може зіткнутися слухач при аудіюванні професійно спрямованої інформації. Це труднощі:

- 1) пов'язані із смисловим змістом МФАП: труднощі виділення основної інформацію, відділення основної інформації від другорядної та утримання в пам'яті основної, виділення теми цілого МФАП, членування МФАП на смислові частини із визначенням основної думки кожної частини, стеженні за логікою викладу, визначення надлишкової інформації, яка містить вже згадану інформацію та має компенсаторну функцію;
- 2) труднощі, пов'язані з мовним оформленням МФАП: труднощі розпізнавання термінологічних ЛО (загальнонаукових та із сфер педагогіки, лінгвістики, методика викладання ІМ), граматичних форм дієслів, безособових форм та конструкції з ними; труднощі розпізнавання ЗМЗ та їхніх функцій, розпізнавання особливостей інтонаційного оформлення МФАП;
- 3) труднощі, пов'язані з умовами та джерелом сприйняття МФАП: труднощі сприйняття МФАП в природному темпі мовлення, сприйняття МФАП до кінця без пропусків, розуміння МФАП при одноразовому прослуховуванні.

Враховуючи зазначені групи труднощів ПСА була укладена номенклатура навичок та вмінь, сформованість яких гарантувала би успішне розуміння фахової аудитивної інформації.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>